

Cuprins

Abrevieri	9

I. DOCTRINĂ

Gheorghică Mateuț , Contestația în anulare, între trecut și prezent, în reglementarea Codului de procedură penală în vigoare	11
Sebastian Bodu, Ciprian Bodu , Comentarii asupra infracțiunilor reglementate la art. 275 din Legea nr. 31/1990 privind societățile, tratate din perspectiva mixtă civilă (raporturi juridice între profesioniști) - penală	79
Ioan-Andrei Stoian , Infracțiuni comise prin file cec ulterior intrării în vigoare a noului Cod penal	106
Roxana Beatrice Teslovan , O concretizare a principiului oportunității – renunțarea la urmărirea penală.....	116

II. CURIER PENAL

1 martie 2016 – 15 mai 2016	
(Oana Dimitriu)	154

**Contestația în anulare, între trecut și prezent,
în reglementarea Codului de procedură penală în vigoare**

*Gheorghică MATEUȚ,
Prof. univ. dr.,
Facultatea de Drept,
Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca*

**The challenge for annulment, between past and present,
as regulated in the current Code of Criminal Procedure**

□ **ABSTRACT**

As regulated in the Code of Criminal Procedure currently in force, in articles 426-432, the challenge for annulment is an extraordinary remedy through which the applicant mainly intends to obtain the quashing of the final criminal judgement issued in breach of procedural rules. Broadly, the former regulation has been preserved; however, the configuration of some of the former cases provided for the challenge for annulment has been changed and new cases were added. Additionally, some aspects regarding the applicants, the request, the term for lodging the request, the competent court, the admission in principle and the trial procedure are regulated in a partially different manner.

This study presents the challenge for annulment from both a historical and a comparative law perspective, briefly analysing the existing regulations in France and Belgium, as well as the system of the United States of America. Although, in principle, there is no corresponding remedy in these jurisdictions, there are some remedies which share certain characteristics with the challenge for annulment.

*Furthermore, the study focuses on a thorough analysis of the cases for the challenge for annulment, indicating to what extent the scientific literature and the case law formed under the previous Code of Criminal Procedure is still topical considering the current regulation. This analysis is of particular importance given the fact that the legislator aims to integrate this extraordinary remedy into a strict legal framework, in order to guarantee *res judicata*, a principle which secures the stability of law and order and the prestige of the judiciary, while ensuring the removal of procedural errors or, in two distinct cases, the errors in judgement.*

This study also analyses the regulation of the procedure in the case of a challenge for annulment. Relying on recent case law and anticipating the problems which may arise in the judicial practice, it suggests lex ferenda solutions to these problems. Moreover, the study also captures the incoherence of the current regulation, the numerous inconsistencies, omissions and inadvertences which hinder the interpretation and application of the new law and situate it at a lower qualitative level than the prior regulation.

□ **Keywords:** *extraordinary remedy; irregular summon; wrongful judgement; incompatibility; open court; participation of the prosecutor; participation of the parties; participation of the lawyer; hearing of the defendant; res judicata; written request.*

1. Natura juridică dintr-o perspectivă istorică și de drept comparat

1. Sub aspectul naturii juridice, contestația în anulare reprezintă și în lumina actualului Cod de procedură penală *o cale de atac mixtă de anulare și retractare a hotărârii penale definitive*¹. În urma admiterii contestației în anulare, intervenind nulitatea hotărârii, cauza este repusă în situația anterioară rămânerii definitive a hotărârii, adică într-o etapă ordinară a judecății, care se reia și se desfășoară potrivit legii, în vederea obținerii unei soluții corespunzătoare. Ea este reglementată în Codul de procedură penală în vigoare în art. 426-432 din Partea specială, Titlul III, Capitolul V, Secțiunea 1. La fel ca și în Codul de procedură penală din 1968, contestația în anulare constituie o cale extraordinară de atac prin care se urmărește, în principal, obținerea anulării hotărârii penale definitive pronunțate cu încălcarea normelor de procedură.

În reglementarea actuală, contestația în anulare este o cale de atac de anulare prin efectul pe care îl produce (de a repune cauza în etapa judecății), pentru cazurile prevăzute de art. 426 lit. a), c), d), e), f), g) și h) C. proc. pen., astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 255/2013 și prin O.U.G. nr. 18/2016², constând în nerespectarea procedurii de judecată în apel și în nerespectarea unor dispoziții legale sancționate cu nulitate absolută, în timp ce pentru motivele prevăzute de art. 426 lit. b) și i) C. proc. pen. care privesc fondul cauzei, este o cale de atac de retractare, deoarece în aceste din urmă cazuri instanța care a pronunțat hotărârea atacată este chemată să revină asupra ei și să dea o altă

¹ În același sens, a se vedea C. Tănase, *Contestația în anulare în noul Cod de procedură penală*, Dreptul nr. 8/2011, p. 49; G. Tudor, *Contestația în anulare*, în N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 1068.

² M.Of. nr. 389 din 23 mai 2016.

soluție corespunzătoare pe fond. În practica judiciară recentă³ s-a statuat că noul conținut al cazului de contestație în anulare prevăzut de art. 426 lit. b) C. proc. pen. constituie un exemplu de îndreptare a unei greșeli privitoare la soluționarea fondului cauzei (*error in iudicando*)⁴.

2. Într-o prezentare generală, dacă se compară actualele prevederi referitoare la contestația în anulare cu legislația anterioară, ar putea rezulta că, în linii mari, a fost păstrată reglementarea dinainte. Cu toate acestea, se remarcă și unele schimbări care necesită o analiză diferită. Astfel, deși se menține caracterul limitativ al cazurilor de contestație în anulare, se introduc cinci cazuri noi, transferate succesiv din vechea reglementare a recursului și din aceea a recursului în casație prin Legea nr. 255/2013, unele din cazurile existente și în Codul anterior au o configurație modificată, iar unele aspecte privind titularii, cererea, termenul de introducere, instanța competentă, admiterea în principiu și procedura de judecare sunt reglementate parțial diferit în textele actuale. În plus, intrarea în vigoare a noilor prevederi pune și problema valabilității doctrinei și jurisprudenței generate de reglementarea precedentă.

3. Totodată, subliniem faptul că, în principiu, o asemenea cale de atac nu își găsește corespondent în alte legislații. La noi, ea a avut o evoluție interesantă, fiind desprinsă din contestația la executare, care viza în regimurile Codurilor de procedură penală din 1864 și 1936, cu modificările ulterioare, atât executarea, cât și hotărârea în sine, fiind, în anumite cazuri⁵, o cale de atac extraordinară de reformare⁶. Ulterior, printr-o lege din 1960, ea a devenit *contestație contra hotărârii*⁷, pentru ca, apoi, prin Codul de procedură penală din 1968 să se reglementeze expres contestația în anulare printre căile de atac extraordinare,

³ C.A. București, secția a II-a penală, încheierea din camera de consiliu din 15 octombrie 2014, pronunțată în dosar nr. 5189/2/2014 (nepublicată).

⁴ Considerăm că și sub imperiul Codului anterior era vorba de *error in iudicando*, chiar dacă în configurația anterioară contestația în anulare nu putea fi admisă dacă era discutat fondul cauzei, instanța dispunând condamnarea cu ignorarea probelor care ar fi justificat soluția încetării procesului penal (a se vedea C.A. Craiova, secția penală, decizia nr. 1383/2013, Buletinul Curților de Apel nr. 10/2013, p. 44). În sens contrar, a se vedea M. Udrioiu, *Comentariu în Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 1088.

⁵ Era vorba de cazurile când procedura de chemare a părții pentru ziua când s-a judecat cauza nu a fost îndeplinită conform legii, când partea a fost în imposibilitate absolută de a se prezenta la termenul de judecată pentru un caz de forță majoră și când există autoritate de lucru judecat.

⁶ A se vedea I. Tanoviceanu, *Tratat de drept și procedură penală*, vol. V, Tipografia „Curierul judiciar”, București, 1927, p. 625; I. Ionescu-Dolj, *Curs de procedură penală română*, p. 483; V. Panțurescu, *Codul de procedură penală adnotat*, București, 1940, p. 558; V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Ilescu, S. Petrovici, *Modificările aduse Codului penal și Codului de procedură penală prin actele normative din anii 1956 – 1960*, Ed. Academiei, București, 1962, p. 497; D.V. Mihăescu, V. Rămureanu, *Căile extraordinare de atac în procesul penal*, Ed. Științifică, București, 1970, p. 24-27.

⁷ D.V. Mihăescu, *Probleme teoretice și practice ale contestației în contra hotărârii*, Justiția Nouă nr. 7/1965, p. 89 și urm.

fiind menținută și de actualul Cod. Această evoluție evidențiază tendința continuă de perfecționare a reglementării contestației în anulare, care ține seama și de schimbările referitoare la gradele de jurisdicție, inclusiv de cele referitoare la eliminarea recursului din rândul căilor ordinare de atac și introducerea recursului în casație printre căile extraordinare de atac în noul Cod de procedură penală.

4. O cale de atac care prezintă unele caractere care o apropie de contestația în anulare din procesul nostru penal o reprezintă *opозиția*, cale de atac cu un caracter foarte larg, care vizează îndeosebi nelegalitatea hotărârii atacate⁸. Ea este cunoscută astăzi doar în Franța și în Belgia, fiind o cale de atac ce poate fi exercitată numai împotriva hotărârilor pronunțate în lipsă, chiar în recurs, cu condiția să nu fie îndeplinită procedura de comunicare a recursului și declanșează rejudecarea cauzei de către aceeași instanță⁹.

Codul de procedură penală francez dispune în art. 578 obligativitatea comunicării recursului. Textul art. 579 C. proc. pen. francez prevede că partea care nu a primit comunicarea impusă de art. 578 are dreptul să facă opoziție la decizia dată în recurs, dacă nu a fost prezentă la judecată. De asemenea, art. 588 stabilește obligativitatea comunicării motivelor de recurs, iar art. 589 dă dreptul părții care nu a primit motivele de casare să facă opoziție împotriva deciziei instanței de casare, dacă recursul a fost admis. Astfel cum este reglementată în Franța, opoziția este o cale de atac ordinară, de retractare, cu aplicație doar în materie corecțională și polițienească și care odată exercitată, conduce la rejudecarea cauzei, de către aceeași instanță, în prezența opozantului¹⁰. În doctrină¹¹ s-a subliniat că această procedură se justifică prin ideea că nimeni nu poate fi condamnat și constrâns să execute o pedeapsă fără să fie în prealabil audiat.

În conformitate cu art. 487 și urm., art. 544 și 545 C. proc. pen. francez, opoziția este, în esență, calea de atac folosită împotriva hotărârilor pronunțate în lipsă în materie corecțională și polițienească. Ca atare, opoziția presupune o judecată în lipsă și urmărește protejarea intereselor unei persoane absente, care este de bună-credință. În ultimul timp, la fel ca la noi și în Franța, legea a restrâns noțiunea de lipsă (*défaut*), ca o garanție împotriva încercărilor părților de tergiversare a judecării cauzei. De aceea, opoziția nu ar putea fi

⁸ În același sens, a se vedea D.V. Mihăescu, V. Rămureanu, *op. cit.*, p. 21-22.

⁹ Cu privire la condițiile opoziției, se vedea J. Pradel, *Droit pénal comparé*, Dalloz, Paris, 2008, p. 456; M. Delmas Marty, *Procédures pénales d'Europe*, Presses Universitaires, France, 1995, p. 211 și urm., p. 271; Y. Desvives, *L'opposition*, în *Carence des parties: Jugements par défaut, Jugements réputés contradictoires, Opposition*, Ed. LexisNexis, Litec, Paris, 2003, p. 60 și urm.

¹⁰ Cu privire la calea de atac ordinară de retractare a opoziției din procesul penal francez, a vedea M.-L. Rassat, *Procédure pénale*, Ellipsses, Paris, 2013, 696-700; B. Bouloc, *Procédure pénale*, Dalloz, Paris, 2016, p. 951-959; S. Guinchard, J. Buisson, *Procédure pénale*, Ed. LexisNexis, Paris, 2014, p. 1379-1385; J. Pradel, *Procédure pénale*, Ed. Cujas, Paris, 2015, 898-903; G. Roussel, *Procédure pénale*, Vuibert, Paris, 2015, p. 426-427; F. Desportes, L. Lazerges-Cousquer, *Traité de procédure pénale*, Economica, Paris, 2016, p. 2242-2251.

¹¹ A se vedea M. Delmas-Marty, *op. cit.*, p. 211.

admisă decât în două cazuri destul de restrictive: dacă cel citat personal la domiciliu, la parchet sau la ușa instanței nu se prezintă, având o scuză valabilă, supusă aprecierii suverane a jurisdicției; dacă cel necitat în persoană nu a avut cunoștința de citație, în afara cazului în care a solicitat expres să fie judecat în lipsă ori când cere să fie reprezentat de avocat, care, prin prezența sa, asigură contradictorialitatea judecării¹².

În consecință, opoziția este o cale de atac pentru care poate opta în principal persoana condamnată în lipsă. Ministerul Public nu poate forma opoziție, deoarece nu poate lipsi de la judecată, iar partea civilă, dacă este citată regulamentar, este considerat că a renunțat la constituirea de parte civilă dacă nu s-a prezentat și nici nu și-a asigurat reprezentarea. Cu toate acestea, dacă se constată această renunțare prezumată, judecata este considerată în lipsă, fiind posibilă exercitarea opoziției. În privința termenului de introducere, legea prevede un termen de cel mult 10 zile de la notificarea făcută persoanei și de o lună dacă persoana locuiește în străinătate, iar în privința formei, opoziția nu este supusă niciunei condiții speciale, fiind o cale de atac ușor accesibilă.

Efectele opoziției sunt similare cu cele prevăzute pentru contestația în anulare din dreptul nostru. Astfel, în urma admiterii opoziției, hotărârea atacată riscă să fie anulată în toate dispozițiile sale, atât penale, cât și civile¹³. Opoziția la opoziție este inadmisibilă, cum este și contestația în anulare la contestație în anulare. Dacă opozantul nu se prezintă la judecată la data fixată, condamnatul nu mai poate utiliza decât apel și recurs în casație. De la această regulă există o singură excepție, și anume dacă opozantul nu a fost avertizat cu privire la judecata opoziției, când instanța trebuie să pronunțe o nouă decizie în lipsă, susceptibilă la rândul ei de opoziție.

În Belgia, opoziția este, în mod similar, o cale de atac ordinară de retractare, care permite părților care au fost judecate în lipsă să ceară rejudecarea cauzei în fața aceluiași tribunal. Aici, opoziția este deschisă contra judecăților și a hotărârilor date în lipsă, cu excepția hotărârilor curților de asesori și a Curții de Casație. Ea poate fi formulată de oricare dintre părțile procesului într-un termen de 15 zile de la notificare, cu excepția ministerului public, care nu poate să lipsească de la judecată (art. 187 C. instr. crim. belgian)¹⁴.

Opoziția va fi notificată atât Ministerului Public, cât și celorlalte părți în cauză. Dacă opozantul este în stare de deținere, opoziția la condamnarea penală poate fi făcută prin declarație care se înregistrează la directorul închisorii sau delegatul acestuia. Acesta întocmește proces-verbal și notifică fără întârzieri Ministerul Public și părțile interesate.

¹² A se vedea J. Larguier, Ph. Conte, *Procédure pénale*, Dalloz, Paris, 2014, p. 387-388.

¹³ *Idem*, p. 390.

¹⁴ A se vedea H.-D. Bosly, D. Vandermeersch, *Droit de la procédure pénale*, La Chartre, 2001, Brugge, p. 980 și urm.; H.-D. Bosly, D. Vandermeersch, M.-A. Beernaert, *Droit de la procédure pénale*, La Chartre, 2010, Brugge, p. 1189-1211; M. Franchimont, A. Jacobs, A. Masset, *Manuel de procédure pénale*, Larcier, Bruxelles, 2012, p. 994 și urm.